

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27.03.1997, sp. zn. 2 A 9/96, ECLI:CZ:VSOL:1997:2.A.9.96.1

Číslo: 5/1999

Právní věta: Energetický podnik není oprávněn vázat uzavření smlouvy o dodávce elektřiny na splnění podmínky, která je rozporu se zákonem č. 63/1991 Sb. Takový postup není možný ani tehdy, učiní-li tuto podmínku součástí obchodních podmínek ve smyslu ustanovení § 273 obch. zák.

Soud: Vrchní soud v Olomouci

Datum rozhodnutí: 27.03.1997

Spisová značka: 2 A 9/96

Číslo rozhodnutí: 5

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Energetika

Předpisy: 513/1991 Sb. § 273 63/1991 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující energetický podnik se žalobou domáhal, aby bylo zrušeno rozhodnutí žalovaného ministra, jímž bylo změněno rozhodnutí Ministerstva pro hospodářskou soutěž, podle něhož tím, že žalobce jako dodavatel elektřiny odmítl v srpnu 1994 převzít od společnosti I. přihlášku k odběru elektřiny a uzavřít smlouvu na dodávku elektřiny do odběrního místa v S., zneužil svého monopolního postavení a za to mu byla udělena pokuta 250 000 Kč.

Žalobce v žalobě uvedl zejména, že jeho jednání bylo v souladu s částí osmou občanského zákoníku i s částí třetí obchodního zákoníku, když tu pro smluvní vztah platí obchodní podmínky dodávky stanovící práva a povinnosti smluvních stran, tj. dodavatele a odběratele elektřiny podle uzavřené smlouvy. Poukázal přitom na bod 3 obchodních podmínek dodávek, podle nichž žalobce nemohl ukončit jednostranně smlouvu na dodávku elektřiny s původním odběratelem. Žalovaný v rozporu s obsahem spisu v rozhodnutí uvedl, že na obchodní podmínky dodávek nebylo v předmětu smluvních vztahů subjekty smlouvy na dodávku elektřiny poukázáno, což není pravda. Smluvní odběratel elektřiny svým vlastnoručním podpisem dne 5. 8. 1992 na přihlášce (smlouvě na dodávku elektřiny) akceptoval pokyny na zadní straně přihlášky, kterými byly právě citované obchodní podmínky dodávky. Žalobce byl povinen postupovat podle zákona č. 79/1957 Sb., který předpokládá splnění připojovacích podmínek při dodávce elektřiny. Hlavní příčinu nesprávných rozhodnutí žalovaného vidí žalobce ve vyhodnocení obchodních podmínek dodávek v existujícím smluvním vztahu jen jako vnitřní normy žalobce. Na podporu svého stanoviska poukázal na novou právní úpravu podle zákona č. 222/1994 Sb. a vyhlášky č. 169/1995 Sb., která podle žalobce jeho postup plně legalizuje. Pokud

jde o nesoučinnost smluvního odběratele, ta spočívala v tom, že bylo jeho povinností oznámit dodavateli elektřiny písemně 14 dní předem ukončení odběru elektřiny na odběrné místo, které bylo předmětem správního řízení. Současně bylo jeho povinností umožnit dodavateli, tj. žalobci, ukončit odběr, provést odečet elektřiny, demontáž měřidel, případně provedení dalších opatření, která souvisí s ukončením odběru. Smluvní odběratel elektřiny byl v prodlení s úhradou ceny elektřiny, nesporně byla prokázána nesoučinnost smluvního odběratele elektřiny a za této situace by nebylo právně přípustné, aby žalobce odstoupil jednostranně od uzavřené smlouvy jen na žádost společnosti I., která nebyla ve smluvním vztahu s žalobcem nebo v jiném vztahu se smluvním odběratelem elektřiny. Jednostranným odstoupením od smlouvy žalobcem by nepochybně došlo k poškození smluvního odběratele elektřiny; společnost I. trvala tedy protiprávně na tom, aby pro stejné odběrné místo došlo k uzavření smlouvy kupní na dodávku elektřiny. Žalobce odkázal na znění ustanovení § 344 obch. zák. a § 48 obch. zák. Závěrem žalobce uvedl, že v napadeném správním rozhodnutí nebylo uvedeno konkrétní nedovolené jednání, popřípadě porušení práva v řízení správním, ani existující důkazy.

Při ústním jednání na ministerstvu dne 6. 9. 1994 uvedl zástupce žalobce, že důvodem pro neuzavření nové smlouvy na odběr elektřiny byla nezaplacená pohledávka 363 000 Kč a neukončený odběr podle uzavřené kupní smlouvy s předchozím odběratelem na tomtéž odběrném místě. Podle podmínek kupní smlouvy ukončení odběru má být řešeno písemným doporučeným dopisem 14 dnů předem, aby mohl být proveden konečný odečet, demontáž měřidel a případná další opatření v souvislosti s ukončením odběru. Návrh na zahájení soudního vymáhání dluhu nebyl ke dni 6. 9. 1994 podán. K témuž dni však již nebrání nic připojení nového odběratele a uzavření kupní smlouvy bude provedeno neprodleně. Také uvedl, že není obvyklé, aby žalobce navrhoval novému odběrateli převzetí závazku původního odběratele k úhradě dluhu, avšak v tomto konkrétním případě tomu tak bylo.

Žalobce uvedl, že je předpokladem ukončení smlouvy o dodávce elektřiny vždy jednostranný právní úkon odběratele. Bylo povinností smluvního odběratele elektřiny oznámit dodavateli písemně, a to doporučeným dopisem nejméně 14 dní předem, ukončení odběru. Současně je jeho povinností umožnit dodavateli provedení konečného odečtu, demontáž měřidel, případně další opatření. Ve správním řízení bylo prokázáno, že tato zákonná povinnost smluvního odběratele na poskytnutí součinnosti nebyla splněna. Žalobce pak nesmí ukončit smluvní vztah s odběratelem elektřiny z vlastního rozhodnutí. Ve spise je dále založen seznam odběratelů, kteří odebírají elektrickou energii na odběrných místech, kde je pohledávka za původním odběratelem s vysvětlením (dopisem ze dne 4. 10. 1994), že na těchto odběrných místech je stále pohledávka za původním odběratelem.

Vrchní soud v Olomouci žalobu zamítl.

Z odůvodnění:

Žalovaný ve svém rozhodnutí úplně zjistil skutečný stav věci na základě důkazů, které byly dostatečné pro vydání rozhodnutí. Bylo zjištěno, že žalobce odmítl dne 15. 8. 1994 přihlášku pro odběr elektrické energie z důvodů trvání platnosti kupní smlouvy na odběratele Restaurace U. K uvedenému datu byla přerušena dodávka elektřiny. Tuto skutečnost nepopíral ani žalobce, který však nesouhlasil se správností tvrzení žalovaného o tom, že předpokladem převzetí přihlášky k odběru elektřiny mělo být uhrazení dluhu za dřívějšího odběratele. Námitka vedená tímto směrem je však nedůvodná, neboť žalovaný nic takového ve svém rozhodnutí netvrdí.

V daném případě není zpochybňována osobní působnost zákona na žalobce, to znamená, že monopolní postavení žalobce jako předpoklad k uplatnění zákona ze strany žalovaného není rozporné a žalobce spadá pod ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

Zákon o ochraně hospodářské soutěže v § 9 odst. 3 obsahuje kogentní ustanovení o zákazu zneužívání monopolního postavení. Přitom není rozhodující, jakou formou je skutková podstata tohoto správního deliktu naplněna. Zda tedy jde např. o jednání bezprostřední nebo odkazující na jiné skutečnosti, jejichž určení je v dispozici soutěžitele. V daném případě žalobce argumentuje tím, že nebylo možné založit nový smluvní vztah, aniž by byl ukončen předchozí vztah; přitom poukázal na smluvní úpravu opírající se o obchodní a občanský zákoník a zejména na obchodní podmínky dodávky. Obchodní podmínky dodávky však nejsou upraveny ani zákonem, dokonce ani vyhláškou, ale jsou postaveny výhradně na smluvním principu. Přitom žádné smluvní ujednání nemůže překročit rámec kogentní právní úpravy. Nelze tedy jednat v rozporu se zákonem s odvoláním na smluvní volnost. Úprava daná smlouvou, ať již pojmenovanou nebo nepojmenovanou, nesmí odporovat kogentním právním normám (na rozdíl od dispozitivních). V posuzovaném případě však postačí, jestliže smluvní ujednání působí proti ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, který bezpochyby kogentní normou je.

Žalobce uzavírá s odběrateli takové smlouvy, které ve svém důsledku v daném případě postihly žadatele o odběr elektřiny tím, že mu byla odpírána dodávka elektřiny do doby, než žalobce přiměje dosavadního odběratele k ukončení odběru podle smluvních podmínek, které mají charakter adhezní smlouvy, jak bylo uvedeno výše. Nový odběratel se na stanovení obsahu smlouvy nepodílí a ve smlouvě určený způsob ukončení smluvního vztahu neodpovídá takové situaci na trhu dodávek elektrické energie, kdy by nový žadatel o odběr elektřiny mohl žádat o dodávku elektřiny jiného soutěžitele a mohl tak eliminovat negativní dopad prodloužení způsobeného neukončením předchozího smluvního vztahu na totéž odběrné místo.

Žalobci se nepodařilo ukončit smluvní vztah s předchozím odběratelem elektřiny proto, že již samotné stanovení podmínek žalobcem, za nichž k ukončení odběru má dojít, je takové, že řešení problémů souvisejících s neplacením či neposkytováním součinnosti ze strany smluvního odběratele má přímý dopad na žadatele o připojení odběrného místa, aniž by to bylo právně či technicky nezbytné, a nepříznivé dopady z toho plynoucí se přesouvají právě na něj. Děje-li se tak s poukazem na smluvní obchodní podmínky dodávky, pak právě tyto podmínky znevýhodňují nepřiměřeně žadatele o odběr elektřiny a takovéto jednání žalobce má charakter zneužití monopolního postavení na trhu. Žalobce nemá žádný zákonný důvod pro to, aby uzavření smlouvy s žadatelem (společností I.) vázal na vyřešení právních vztahů s takovým odběratelem, kterému nesvědčí ani uživatelský či vlastnický titul k nemovitosti, s níž je odběrné místo spojeno. Firma I. je vlastníkem objektu a nelze v žádném případě připustit, aby jí bylo bráněno v řádném výkonu vlastnických práv z důvodů, které nezapříčinila. Jednání žalobce spadá pod ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, který uvádí pouze příkladný výčet jednání, jež lze za zneužití monopolního postavení považovat. Popsané jednání je obdobou ustanovení § 9 odst. 3 písm. c) tohoto zákona, neboť firma I. byla znevýhodněna jako spotřebitel, když jí bylo odepřeno plnění dodávek elektrické energie a přitom splňovala všechny předpoklady stanovené právními předpisy.

Žalobce se odvolává na to, že nemohl ukončit jeden smluvní vztah, a protože šlo o totéž odběrné místo, nemohl založit smluvní vztah nový. Soud zdůrazňuje, že právní předpisy nezakazují uzavřít novou odběrní smlouvu na totéž odběrné místo, pokud ovšem žadatel splní připojovací podmínky.

Podle ustanovení § 16 zákona č. 79/1957 Sb., o výrobě rozvodu a spotřeby elektřiny (elektrizační zákon), organizace v působnosti Ministerstva energetiky dodávají elektřinu v rámci státního plánu rozvoje národního hospodářství na základě sjednané smlouvy všem odběratelům, u nichž jsou splněny podmínky pro účelné a hospodárné připojení jejich zařízení k zařízení pro veřejný rozvod elektřiny, vyhovuje-li zařízení odběratele bezpečné a hospodárné dodávce a nebrání-li tomu okolnosti, které dodavatel nemohl bez svého zavinění odvrátit ani zdolat. Podle ustanovení § 17 citovaného zákona pak energetické podniky připojí odběrná elektrická zařízení k zařízení pro veřejný rozvod elektřiny v rámci státního plánu rozvoje národního hospodářství podle připojovacích

podmínek, které stanoví Ministerstvo energetiky v dohodě se zúčastněnými ústředními úřady a orgány. Podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 79/1957 Sb. podmínky mohou stanovit povinnost odběratele složit přiměřenou jistotu na odběr elektřiny a pronajaté měřicí zařízení, povinnost zaplatit určitou peněžní částku jako náhradu škody, jejíž výši nelze přesně zjistit, nebo jako náhradu za způsobené drobné škody na zařízeních energetických podniků a na případy, ve kterých může dodavatel přerušit nebo zastavit dodávku elektřiny.

Podle ustanovení § 16 vyhlášky č. 10/1958 Ú. l. (připojovací podmínky k veřejnému rozvodu elektřiny) rozvodný energetický podnik připojí k zařízení pro veřejný rozvod elektřiny pouze takové odběrné elektrické zařízení (jeho část), které odpovídá podané přihlášce projektu projednávaného podle § 15 této vyhlášky, je provedeno podle státních technických norem a vyhovuje těmto připojovacím podmínkám. Vlastní postup při připojování pak upravují státní technické normy.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 vyhlášky č. 140/1978 Sb., o dodávce elektřiny obyvatelstvu, hodlá-li odběratel ukončit odběr elektřiny, je povinen to oznámit dodavateli písemně nebo osobně nejméně 14 dnů předem a umožnit jeho pracovníkům provést konečný odečet, popřípadě odebrat měřicí zařízení. Podle druhého odstavce tohoto ustanovení neoznámil-li odběratel ukončení odběru nebo neumožnil-li dodavateli provedení konečného odečtu, je povinen zaplatit elektřinu odebranou až do uzavření smlouvy s novým odběratelem nebo do zastavení dodávky.

Zákon č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci, nabyt účinnosti 1. 1. 1995. Vyhláška č. 169/1995 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o podmínkách dodávek elektřiny a o způsobu výpočtu škody vzniklé dodavateli neoprávněným odběrem elektřiny, nabyla účinnosti 15. 8. 1995. Žádnou z těchto právních norem nelze na daný případ aplikovat, neboť k jednání žalobce došlo v roce 1994.

Také žádný ze shora uvedených předpisů upravujících dodávky elektřiny neobsahuje cokoli, co by mohlo být předpokladem pro vázání uzavření odběrní smlouvy na podmínku ukončení předchozího odběru. Naopak ze samotného ustanovení § 14 vyhlášky č. 140/1978 Sb. vyplývá, že dodavatel elektřiny může uzavřít smlouvu s novým odběratelem s tím důsledkem pro odběratele, který nevykázal potřebnou součinnost, že je povinen zaplatit elektřinu odebranou až do uzavření této nové smlouvy. To konečně obsahuje i "poučení pro odběratele elektřiny" na zadní straně přihlášky k odběru elektřiny, jak ji předložil žalobce.

Soud nezpochybnuje právo žalobce ve smlouvě řešit další otázky ve smyslu příslušných ustanovení občanského a obchodního zákoníku, avšak s výhradou shora rozvedenou, že tato ujednání nemohou překročit rámec kogentních právních předpisů. Přitom poukaz na ustanovení § 273 obch. zák. není na místě, neboť sice nepochybně lze poukázat na obchodní podmínky, avšak ani ty nelze nadřadit kogentnímu ustanovení zákona, tedy nesmějí být s ním v rozporu. Obdobně neobstojí ani odkaz na ustanovení § 48 o. z. a § 344 obch. zák., když bylo věcí žalobce, aby dbal na dodržení takové formulace smlouvy, která nepovede k diskriminaci třetích, na smlouvě nezúčastněných osob, a jak již bylo vysvětleno, je to právě žalobce, který předkládá smlouvy formulářové. Za této situace je nadbytečné zabývat se tím, do jaké míry bylo při sepsání smlouvy s dlužným odběratelem poukazováno na obchodní podmínky dodávky, neboť není protizákonné, že je žalobce učinil součástí smlouvy, ale to, že jednal způsobem, který byl shora popsán a odporuje ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. 63/1991 Sb. Žalovaný naprosto správně označil za protisoutěžní odmítnutí přihlášky k odběru elektřiny a uzavření smlouvy na dodávku elektřiny. Nebylo přitom nutné, aby firma I. podávala přihlášku znovu jinou cestou, např. poštou. Za podstatnou byla považována skutečnost, že se firma I. nikterak nepodílela na vzniku dlužné částky a neměla možnost do právního vztahu mezi žalobcem a dlužníkem vstoupit. Správně také bylo poukázáno na to, že žalobce neměl vůbec oporu v právním předpisu pro vázání vzniku smlouvy na ukončení smlouvy jiné.

Soud podle ustanovení § 250j odst. 1 o. s. ř. proto žalobu zamítl.